

Universitätsbibliothek Wuppertal

**DIONYSII || LAMBINI MON-||STROLIENSIS RE-||GII
PROFESSORIS,|| IN || Q. HORATIVM FLACCVM EX FIDE
ATQVE || AVCTORITATE COMPLVRIVM LIBRORVM
MANV-||scriptorum à se emendatum, et aliquoties
recogni-||tum, ...**

Horatius Flaccus, Quintus

Frankfurt/Main, 1577

Ode 14: Augusti laudes

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1066](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1066)

A mo & pestilenti Athenis orto, Athenienses ab oraculo admoniti Icarum & Erigonam diuinis, iisque sollempnibus atque anniuersarijs honoribus affecerunt & venerati sunt: atque ita illi in cælo locati, & in astrorum numerum ascripti sunt: Icarusque, Bootes: Erigona, Virgo sunt appellati: Canis nomen suum retinuit. Neque verò me fugit, Canem Icarum à nonnullis *αρκύρια* existimari, eundemque Sirium. Atque ita M. Tull. in Arato. Horatius ad Od. 17. lib. 1. *Hic in reducta valle Canicula Vitabis æstus.*

NESCIT TANGERE] nescit, id est, nequit, seu non potest tangere: propterea scilicet quòd illex ijs faxis, unde nascetur, insita, suis frondibus, ac ramis feruidos abs te solis excludit ictus, ut idè alibi loquitur.

FRIGUS AMABILE] *διασολή*. est enim aliquod frigus naturæ inimicum & mortiferum. ut Saty. 1. lib. 2. *ô puer, ut sis Vitalis metuo, & maiorum ne quis amicus Frigore te feriat.* Præbes igitur frigus am. pec. vago, id est, ut loquitur Oda 17. lib. 1. De fendis ætatem pecori vago, nempe ouibus & capellis. sic enim de Lucreti: *Et igneam defendit ætatem capellis vsque meis.* Sic & Virgil. *Melibus Muscosi fontes, & somno mollior herba, Et que vos raris viridis tegit arbutus umbra, Solstitium pecori defendite: iam venit æstas Torrida.* idem Alex. *Nunc etiam pecudes umbras, & frigora captant.*

PRÆBES] *suppeditas*, *sufficis*, *πρωτεας*. hoc enim significat verbum præbeo. vsus est sup. Od. 6. lib. 2. *Ver ubi longum, tepidâsque præbet Iupiter brumas.* & Od. 14. lib. 4. *Te copias, te consilium, & tuos Præbente Diuos.* & Saty. 1. lib. 1. *Nescis, quid valeat nummus? quem præbeat vsus?* Od. xi. li. 4. *Et exemplum graue præbet ales Pegafus.* epist. ad Numicium lib. 1. *chlamydes Lucullus, ut aiunt, Si posset centum scene præbere, rogatus, Qui possum tot? ait.* Sat. 6. lib. 1. *aita Ex re præberi sumtus mihi crederet illos.* epist. ad vill. lib. 1. *Nec vicina subest, vinum præbere taberna Que possit tibi.* sic Lucret. lib. 1. *Dadala vellus Unde alit atque auget, generatim pabula præbens.* Idem lib. 5. *Pabula visa feris præbebat dentibus haustus.* & lib. 6. *Et multis alijs præbet regionibus æquor Vilitatè opportunam stientibus nautis.* Plautus Rud. *Ne ihermopolium quidem vllum instructum hodie ita falsam præbet potionem, & frigidam.* idem in Menæchm. *quando ego tibi ancillas, penum, lanam, aurum, vestem, purpuram bene præbeo.* idem Curcul. *Nam & operam mihi, & pecuniam bene præbui.* & Terent. in Heauton. *nolunt crebro conuiniari: præbent exiguè sumtum.* Idem in Phormione. *ea qui præbet, non tu hunc habeas planè presentem Deum?* in Hecyra. *Nihil apud me tibi defieri patiar, quin quod opus sit, benigne præbeat.* Tibull. li. 2. *Illi selectos centent præbere colores: Africa Puniceum, purpureumque Tyros.* ibidem. *præbebat apertè Mitis in umbrosa gaudia valle Venus.* Sallust. coniur. Catilinæ. *Nam ut cuiusque studium ex ætate flagrabat, alijs scorta præbere, alijs canes atque equos mercari.* ibid. *si voluptatibus vestris otium præbere vultis.* Virgil. Georg. 3. *inbeo frondentia capris Arbuta sufficere, & flumios præbere recenteis.* M. Tull. epist. ad Q. Frat. lib. 2. *reliqua singulorum dierum scribemus ad*

te, si modo tabellarios tu præbebis. idè de nat. Deor. D lib. 2. *aër cali tenuitate & calore temperatus vitalè & salutarem spiritum præbet animantibus.* Idem in orat. pro Rosc. Amerino. *cibaria vobis præberi videmus.* Hirtius de bello Alex. *quod utrumque palus large præbere poterat.* idem ibid. *seruos præterea puberes armauerant, quibus domini locupletiores vitum quotidianum, stipendiumque præbebant.* Potest etiam dici præbere idem valere, quod *παρέχειν*. ex quo parochi, qui legatis & magistratibus ligna, falem, & similia præbebant. Horat. Saty. 5. lib. 1. *Proxima Campano ponti qua villula, tectum Præbuit, & parochi, que debent ligna, salèque.* ibidem. *Murenæ præbente domum, Capitone culinam.* Sat. 4. *Præter eum, qui præbet aquam.* sic Plaut. Aulular. *Neque ligna ego vsquam gentium præberi vidi pulchrius, ita omnes exegit foras, &c.* quibus verbis io cans Congrio coquus significat, omnes coquos ab Euclione fuste esse exactos, atque eiectos.

FIES NOBILIVM TV QVQVVE] tu quoque ascriberis in numerum nobiliū fontium meis carminibus, quibus ilicem, ex qua tua aqua defluit, saxo innatam, immortalitati consecrabo.

LOQUACES] cum murmure labentes: cum murmure trepidantes. sic enim loquitur epist. 10. lib. 1. *Quam qua per pronum trepidat cum murmure riuum.*

DESILIVNT] ex loco superiore labuntur, defluunt, decurrunt. hoc totum autem *loquaces defiliunt*, fortasse poetæ Græci dicerent *καταδύοι*, seu *καταρῖσοι*. tale est illud ex Oda 16. epod. *montibus altis Lenus crepante lympha defilit pede.*

AVGVSTI LAVDES.

Ode 14.

HERCVLIS ritu modò dictus, ô plebs,

Morte venalem petiisse laurum,

Cæsar Hispana repetit Penateis

Victor ab ora.

Vnico gaudens mulier marito

Prodeat iustis operata diuis:

Et soror clari ducis, & decora

Supplice vitta

Virginum matres, iuuenumque nuper

Sospitum. vos ô pueri, & puella

Iam virum experta, malè nominatis

Parcite verbis.

Hic dies verè mihi festus atras

Eximet curas: ego nec tumultum,

Nec mori per vim metuam, tenente

Cæsare terras.

I, pete unguentum, puer, & coronas,

1 Et cadum Marsi memorem duelli:
Spartacum si quâ potuit vagantem
Fallere testa.
Dic & arguta properet Neera
Myrrheum nodo cohibere crinem.
Si per inuisum mora ianitorem
Fiet, abito.
Lenit albescens animos capillus,
Litium, & rixâ cupidos proteruæ.
Non ego hoc ferrem calidus iuuenta,
Consule Planco.

HERCVLIS RITV] Quemadmodum Hercules grauissimis ærumnis exanclatis, seu exantlatis, plurimisque susceptis laboribus, atque aditis vitæ periculis, vt hominum generi otium ac tranquillitatem compararet, in cælum vocatus est: sic Augustus gloriofissimam deuictis hostibus victoriam in Hispania consecutus, in Italiam saluus reuertitur. De Hercule sup. ad Od. 3. huius libri.

B MORTE VENAL.] Oda 16. lib. 2. non gemmis, neque purpura ve-Nale, nec auro.

LAVRVM] frondem felicem, qua coronabantur victores, & triumphaturi.

VNICO GAVDENS] vni nupta, vnôque contenta matrona, hoc est, casta, & pudica.

OPERATA] operari & facere pro sacrificandi verbo vsutpant Latini, vt *πέλει* Græci ἐπι τῷ θύειν. quod docet Athenæus lib. 14. Virgil. Georg. 1. *leuis operatus in herbis*. Tibull. lib. 2. eleg. 5. *Tunc operata Deo pubes discumbet in herba*, *Arboris antiqva qua leuis umbra cadet*. alioqui operari propriè, opus facere est, seu operam in aliqua re ponere. Virgil. *Æneid.* 3. *Connubijs, aruisque nouis operata iuuentus*.

IUSTIS DIVIS] dijs patrijs, & consuetudine, atque vsu receptis, plerique libri veteres habent, *iustis operata sacris*.

C ET SOROR CLARI DVCIS] Octauia, quæ M. Antonio nupsit.

ET DEC. SVPL. VITTA VIRGIN. MATR.] & femina natu grandes supplici vestitu cultæ, atque ornata. Virgil. *Æneid.* 7. *Præferimus manibus vittas, ac verba precantum*.

SOSPITVM] qui è bello salui redierunt.

IAM VIRVM EXPERTÆ] nuptæ. contra Oda 11. sup. *Nuptiarum expers*.

MALE NOMIN. PARC. VERB.] id est, ἐπιμαίνω, ἐπιμαίνω φωνεῖν, ἢ σιγᾶν, fauete linguis, vt loquitur Od. 1. huius lib. sed ne cui sit mirum, me scripturam vulgatam, *male ominatis*, immutasse, & *male nominatis* reposuisse, primùm testificor, me in octo libris manuscriptis, Don. Faër. Tornef. Vrf. quattuor Vaticanis, & item alijs hanc repperisse sine vlla litura expressam: deinde cum de ea ad Gabr. Faënum retulisset, is hortatus est me, atque ad eò mihi auctor fuit, vt eam sequeretur tamquam veram, & incorruptam. Nunc si quis

D ex me huius scripturæ rationem quæret, ego dubitanter & singultim respondebo, videri mihi Horatium vocem *δυσώνυμος* exprimere voluisse: & quemadmodum illi *δυσώνυμος* dicunt, sic poëtam nostrum verba malè nominata: id est, turpia, seu potius mala verba, dixisse. Notum est autem olim imperari solitum esse, vt rebus diuinis, quæ publicè fierent, fauerent linguis, id est, bona verba loquerentur, & à malis verbis, seu malis nominibus abstinerent. Præterea, vt scribit M. Tull. li. 1. de diuin. *cum imperator exercitum, censor populum lustraret, bonis nominibus qui hostias ducerent, eligebantur, & consules in dilectu obseruabant, vt primus miles fieret bono nomine*. Credibile igitur est, fortasse Horatium eadem ratione dixisse *verba malè nominata*, quæ ratione diceremus hominem malè nominatum, seu mali nominis: hominè vel verba malè nominata pro malis nominibus posuisse.

ATRAS EXIMET CVRAS] sic Od. 1. huius lib. *Post equitem sedet atracura*.

TENENTE CÆSARE TERRAS] κρατῶντος τῆς γῆς. terrarum imperium obtinente.

I, PETE VNGVENTVM] adhibebant elegantiores homines in conuiujs vnguenta & coronas. sup. Od. 7. lib. 2. *funde capacibus Vnguenta de conchis, quis vdo Deproperare apio corōas, Curat ve myrto?* Anacr. *Ἐμοὶ μέλει μύροιςι κατασπέχειν ὑπὸ τῆλυ, Ἐμοὶ μέλει πόδιςι κατασπέχειν κάρυα*. quibus versibus significat Anacreon, sibi curæ esse vnguentis cæsariem madefacere, sibi curæ esse rosas caput coronare.

ET CADVM MARSII MEM.] cadum, qui iam tum fuerit in cælla cõditus, cum bello Marsico Italia arderet. Dicitur est autem Marsicū bellū (inquit Strabo libro 10.) ab ijs, qui defectionis illius auctores ac principes fuerunt, maximè que à Propedio Marforum duce. quamquam initium belli à Picentibus esse natum tradit Liuius, quibus cum vnà defecerant à populo Romano Marsi, Peligui, Marrucini, Lucani, Samnites, cuius defectionis causa ex eo nata est, quòd cum se cõmunionem ciuitatis ac libertatis cum populo Ro. cõiungi postulassent à senatu, populòque Ro. id nõ obtinuerant. Necessè verò est hoc vinum, vetus admodum fuisse, cum bellum Marsicum conflatum sit L. Iulio Cæsare, & Rutilio Lupo Coss. à quo tempore vsque ad M. Lollium, Q. Æmilium Lepidum, quibus Coss. annum ætatis suæ agebat Horatius quadragesimum quartum, si rationem inire voles, LXX. anni intercedunt. Cadus autem, ne quis erret, & Græca vox est, & Græca mensura. Est enim à verbo *καθεῖν*, quod est *καπεῖν*, id est, capere. idem autè valent, cadus, metretes, ceramium. Hefych. *καθεῖν ἐστὶν καπέμνον*, id est, cadus est ceramium. Iam ex Dioscoridelicet intelligere, metreten & ceramium re idem esse: ex Plinio, metreten & cadum. Quærat aliquis, si hæc tria, nomina Græca sunt, & mensuræ Græca nomina, quæ vox, & quæ mensura Latina eis pariter respondet? nulla, quod sciam: nisi forte amphora, aut (quod idem valet) quadrantal: quæ tamen mensura, vt docet Festus, octo & quadraginta sextarios capit. At metretes, vt tradit Nicandri interpres, duos & septuaginta sextarios continet. Quare amphora Romana, seu qua-

A quadrantal, tertia fere parte minus cōtinet, quàm cadus, aut metretes, aut ceramium: quæ proximæ mensuræ, amphoram, & vnam, seu tres vnas capiunt: amphora autem duas vnas duntaxat aut certè paullo plus.

SPARTACUM] Bellum seruile, quòd Chryso & Spartaco ducibus cum populo Romano gestū est, anno fere decimo sexto post Marficum, ortum est, L. Licinio Lucullo, & M. Aurelio Cotta. Coss. De Spartaco sic Athen. libr. 7. καὶ Σπάρτακος δὲ ὁ μονομάχος ἐκ Καπύης πόλεως Ἰταλικῆς ἀποδράς καὶ τὰ μεθόρια Ἀττικῆ, πολὺ πλῆθος ἀποστήσας οἰκετῶν (ὡς δὲ καὶ αὐτὸς οἰκέτης, θράξ γένος) κατέδραμε πᾶσαν Ἰταλίαν, χρόνον ἐκ ὀλίγου, πολλῶν δόλων καὶ ἐκάστην ἡμέραν συρρέοντων ὡς αὐτὸν. καὶ εἰ μὴ ἀπέθανεν ἐν τῇ πρὸς Δικίνιον Κράσσον ἀστυπέλει, ὅ πόν τοχόντα αὐτὸν ἰδρῶτα πῆς ἡμεδαπῆς παρέρχεν. quibus ex verbis (ne verbum verbo reddamus) intelligere licet, hunc Spartacum seruum & gladiatorem, & genere Thracem fuisse, totamque Italiam diu populatum esse, maiore in dies seruorum multitudine ad eum conflente: & nisi in eo prælio, quod aduersus Crassum commisit, occubuisset, magnū in discrimen rem Romanam fuisse venturam. Plu-

B tarchus autem in Crasso scribit, quamuis in ea pugna, quæ aduersus Spartacum pugnata est, Crassus (cui id bellum fuerat mandatum à senatu) sese fortissimè gesserit, suumque ipsius corpus periculo obtulerit: illius victoriæ tamen gloriam Pompeio esse quæsitam, atq; ascriptam, propterea quòd eos, qui è prælio aufugerant, exceptos Pompeius interfecerit: ita vt ad senatū scripserit, Crassum quidem aperto Marte vicisse fugitios: se autem belli reliquias sustulisse, & (vt ait Plutarchus) τὸ πολέμου πῦρ ῥίζαν ἀνιρηκέναι, id est, belli radicem excidisse.

SPART. SI QVA, &c.] si qua testis, seu si quis cadus effugere potuit Spartaci, & fugitiuorum manus, totam Italiam suo arbitratu percurrentiū ac vastantium. Sed videtur non posse ferri hæc explicatio, si qua testis: id est, si aliqua testis: alioqui erit trochæus, seu tribrachus pro dactylo, quæ πρότιν- quæ enim recti casus, breuis est syllaba. Dicendum igitur est, vel hic legi debere, si qua pro si qua. quod quibusdam placet: vel si seruetur lectio recepta, si qua, quæ hic præter naturam, longum fieri: aut, quod magis probo, si qua, positum esse pro, si qua parte, seu potius, si qua ratione, vt apud Virg. lib. 1. Æn. princip. Si qua fata sinant. quamquam Carisus lib. 2. si qua vult esse positum apud Virgil. pro si quo, hoc est, si quo modo: quemadmodum & lib. 6. in extr. si qua fata aspera rumpas, Tu Marcellus eris. non dissimile est illud eiusdem, Palam. Et si non aliqua nocuisses, mortuus esses. Non desunt qui sic explicant, Spartacum si qua, &c. id est, si vinam in aliqua testa conditum, potuit Spartacum fallere: vt vox cadus subintelligatur, & iungatur cum verbo potuit, & pro vino posita intelligatur: quæ testis autem sint sexti casus, pro in aliqua testa. quod mihi nullo modo placet. Non est autem dubium, quin, quem cadum paullo antè dixerit, hic testam appellet. hoc tantum interest, quòd testa materiam declarat, cadus mensuram.

FALLERE] λαθάνειν, latere, vt sæpius iam dixi.

DIC ET ARGVTE PROPERET, &c.] D dic & Neara, vt properet colligere crinem nodo. id est, religare comam in nodum. tale est illud Ode 11. lib. 2. dic age cum lyra Matures in comam Lacene More comam religata nodum.

MYRRHEVM] subhauum: vel myrrhei coloris: vel myrrhino vnguento delibutum. Tibull. lib. 3. eleg. 4. Sullabat Tyrio myrrhearore coma. Propert. lib. 1. An quid Oronthea crineis persunderet myrrha? inuat repetendum ἀπό κωνδ.

NODO COHIBERE] colligere, seu religare in nodum. sup. Od. 19. lib. 2. d. in nodo coercere.

LENIT ALBESCENS ANIMOS, &c.] coniungenda sunt hæc, animos, litium & rixæ cupidus, vt significet πόν θυμὸν. canities (inquit) & ætas ingrauescens me mitiorem & placidiorem reddidit. Atqui facit nos amariore senectus: & senes sunt iracundiores vitis, vitio ætatis: & odiosa est omnis in imbecillo corpore offensio. Itaque pueri, senes, mulieres maximè sunt iracundi. Respondeo senes, quidem, vt & mulieres, & pueros, esse admodum iracundos: sed tamen quia sunt imbecilli, iram continent: aut si non continent, frustra irascuntur: at viri & iuuenes irati, sui doloris continuo pœnas expetunt, & manu, vi, ferro, iniuriam acceptam vlciscuntur.

CALIDVS IUVENTA,] epist. ad Pison. florente iuuenta Fernidus: id est, iuuenis: quem Graeci vno nomine αἰζὼν dicunt, quasi αἰετὸν: id est, semper feruentem. Profert hunc locum Seruus, ad illum Virg. Æn. 5. Tum verò exarsit iuueni dolor.

CONSULE TVLLO] L. Volcatio Tullo, id est, anno ab vrbe condita 1000. quo tempore annum ætatis suæ agebat circiter xxxi. si verum est eum natum esse L. Aurelio Cotta, & M. Manlio Torquato Coss. quod quidem de se ipse testatur Od. 12. epod. Tu vna Torquato mone Consule pressameo.

IN CHLORIM, seu Chloridem.

Ode 15.

Vt saltem vetula, nequitia & libidini
modum constituat.

VXOR pauperis Ibici,
Tandem nequitia fige modum tuæ
Famosisq; laboribus.

Maturo propior desine funeri
Inter ludere virgines,
Et stellis nebulam spargere candidis.

Non, si quid Pholoën satis,
Et te, Chlori, decet. filia rectius
Expugnat iuuenum domos,